

22. Kafli

Lokasenna

Æsum og Ásynjum var stefnt til veislu í hinn gulllýsta heilaga griðarsal, til að drekka ölið sem Ægir bruggaði í katli (H)ýmirs. Þór var fjarri í „austurvegi“, en Loka hafði ekki verið boðið. Á þessu stigi þróunarinnar var ölið var tilbúið og Loki, hin mannlegi hugur var orðin steigur og sjálfhverfur en ekki móttækilegur fyrir áhrifum sálarinnar og hafði því ekki sess í veislusal guðanna. Álfum var hinsvegar boðið, táknrænir fyrir fínni eiginleika mannlegrar sálar og sameinaðir í ásmegin (guðseiginleika) og gátu því gengið í hin heilögu salarkynni.

Loki drap Fimafeng (hinn fingrafima) og þröngvaði sér til salar og krafðist þess að fá að taka þátt í fagnaðinum. Hann minnti Óðinn á skyldleika þeirra og kallaði sig Loft (loft — hina leitandi mannlegu greind). Óðinn skipaði Viðari að gefa Lofti sæti sitt og færa honum öl, en áður en hann dreypiti á ölinu skálaði við alla guðina nema Braga (innsæið, skáldagáfa). Hann ásakaði Braga um hugleysi og þótt Bragi byði honum gull og jafnvel hest sinn og sverð til að halda friðinn á þessum heilaga stað neitaði Loka að þegja. Iðunn kom Braga til varnar í orðræðunni, en þá varð hún fyrir barðinu á móðgunum Loka og síðan risu Æsir og Ásynjur hver af öðrum upp til varnar hvort öðru (aldrei til varnar sjálfum sér) en fengu sinn skerf af móðgunum Loka. Að lokum reyndi Frigg að sefa reiði guðanna, minnti á að hver ætti sér bernskubrek sem ekki ætti að gera mikið úr, en Loki snéri séð að henni og ásakaði hana um ótryggð, það kallaði fram viðbrögð frá Freyju sem minnti Loka á að „Frigg vissi örlög allra vera þó hún segði aldrei frá“.

Þá kom til sögunnar Þór sem einnig lenti í þvargi við Loka en þegar honum var hótað með Mjölni hætti hann og hvarf á braut.

Við fyrstu sýn virðist veisla goðanna breytast í tilgangslaust þvarg og móðganir, en við nánari skoðun lýsir hún hvernig takmörkuð mannleg greind lítur náttúruna efnislegum augum og sérstaklega hvernig veraldlegur hugur meðhöndlar þau öfl sem kynnt eru sem goðumlík í launsögnum. Orðbragð og móðganir Loka sýnist eins og gróft tungutak sjómanna. Hann sér aðeins öfl alheimsins í verki gegnum sinn takmarkaða skilning. Með þessari líkingu verður efnið í raun mjög skýrt. Í raun eru ásakanir Loka um ótryggð og siðleysi nákvæmlega eins og fjallað er um launsagnir í fjölmörgum bókum í dag, þar sem sífjaspell og hórdómur goðaveranna eru tekin bókstaflega. En þegar goðar og goðynjur eru settar í staðinn fyrir ákveðin öfl sem takast á eða verka hvert á annað í efnisheiminum —í þyngdarkröftunum eða með öðrum hætti í rafsegulsviðinu — kunna áhrif þess að líkjast því sem launsagnir vísa til. Þegar því er bætt við að þegar ýmis áhrif andleg koma til viðbótar verður merking þeirra meira á sviði leyndra vísinda.

Hugurinn er tvískiptur. Loki er bæði af Jötnum og Ásum og því ganga þeir þættir ávallt saman í ferðlögum þeirra í jötunheimum. Hrekkir Loka eru skemmtilegir á yfirborðinu en þegar við reynum að skilja stöðu hans í þróuninni sjáum við fljótlega pyttina sem hann getur leitt okkur í. Þegar hann er innblásinn skáldlegum krafti (Braga) verður lægri hugurinn (Loki) hástemmdur (Loftur) og verður hjálpræði mannkynsins sem gefur innri guðinum mjöð. Þegar lægri hugurinn er einn, einangrast hann frá hlýju hjartans og ósnortinn af innsæi gengur hann gegn goðunum, gegn alheimslögmálunum, gegn réttlæti, kærleika og samúð. Menning okkar sýnir þetta glögglega, þó flestir menn geti aðhyllst og taki þátt í kærleiksríkum verkum eru gáfur metnar ofar gæfuverkum og efnisleg hæfni ofar visku. Ef hinir fínu eiginleikar, eins og listir, væru ekki til staðar í heiminum mætti líkja honum við heimkynni Heljar, því tæknin án siðferðis

leiðir til hörmunga (sem raunverulega þýðir að við skiljum okkur frá stjörnunum). Mannleg þróun nær mestum og bestum framgangi í faðmlagi hugar og hjarta.

Þar sem Æsir fagna hlutdeild í ávöxtum liðins lífs hvíla álfar á meðal þeirra. Það eru sálir sem hafa öðlast rétt til að vera meðal þeirra guðlegu og skilja eftir „utandyra“ þann hluta hugarins — Loka — sem leitar síns eigin aðskilda markmiðs. En hinir sofandi álfar eru ekki meðvitaðir á þessum háu sviðum og geta ekki tekið þátt í veisluhöldunum, vitund þeirra er ekki hæf til að njóta þeirra sviða. Þeir eru góðvilji sálarinnar og þá dreymir himneska drauma í hærri höllum Heljar og bíða þess að meiga 22enn á ný fæðast sem menn og konur.

Það er önnur skýring á hinum sofandi álfum. Í hinum helgu siðum náttúruríkjanna nær hvert þeirra sínu hástigi í einum tilteknum heimi, aðrir straumar lífsins í þeim heimi eru þá tiltölulega lítið virkir. Eins og við vitum er virka orkan á jörðinni á mannlega sviðinu. Steina- og jurtaríkið tiltölulega þögult þó það sé til staðar til nota fyrir dýra- og mannríkið. Sagt er að þegar steinaríkið er virkt er eldgosavirki mikill og þegar jurtaríkið er ráðandi er það lítt rótfast heldur flæðir yfir jörðina. Þegar næsta lífsbylgja tekur við því mannlega mun vilji okkar „sofa“ hjá lágsta guðaríki sem mun þá ríkja á hnettinum og „drekka lífsins mjöð“.

Lokasenna

Ægir, er öðru nafni hét Gymir, hann hafði búið ásum öl, þá er hann hafði fengit ketil inn mikla, sem nú er sagt. Til þeirrar veizlu kom Óðinn ok Frigg, kona hans. Þórr kom eigi, því at hann var í austrvegi. Sif var þar, kona Þórs, Bragi ok Iðunn, kona hans. Týr var þar. Hann var einhendr, - Fenrisúlfr sleit hönd af honum, þá er hann var bundinn. Þar var Njörðr ok kona hans Skaði, Freyr ok Freyja, Víðarr, son Óðins. Loki var þar ok þjónustumenn Freys, Byggvir ok Beyla. Margt var þar ása ok alfa. Ægir átti tvá þjónustumenn, Fimafengr ok Eldir. Þar var lýsigull haft fyrir elts ljós. Sjálft barst þar öl. Þar var griðastaðr mikill. Menn lofuðu mjök, hversu góðir þjónustumenn Ægis váru. Loki mátti eigi heyra þat, ok drap hann Fimafeng. Þá skóku æsir skjöldu sína ok æpðu at Loka ok eltu hann braut til skógar, en þeir fóru at drekka. Loki hvarf aftr ok hitti úti Eldi. Loki kvaddi hann:

1.
"Segðu þat, Eldir,
svá at þú einugi
feti gangir fram,
hvat hér inni
hafa at ölmálum
sigtíva synir."

Eldir kvað:

2.
"Of vápn sín dæma
ok um vígrisni sína

sigtíva synir;
ása ok alfa
er hér inni eru,
manngi er þér í orði vinr."

Loki kvað:

3.
"Inn skal ganga
Ægis hallir í
á þat sumbl at sjá;
jöll ok áfu
færi ek ása sonum,

ok blend ek þeim svá meini
mjöð."

Eldir kvað:

4.
"Veiztu, ef þú inn gengr
Ægis hallir í
á þat sumbl at sjá,
hrópi ok rógi
ef þú eyss á holl regin,
á þér munu þau þerra þat."

Loki kvað:

5.
"Veiztu þat, Eldir,
ef vit einir skulum
sáryrðum sakask,
auðigr verða
mun ek í andsvörum,
ef þú mælir til margt."

Síðan gekk Loki inn í
höllina. En er þeir sá, er
fyrir váru, hverr inn var
kominn, þögnuðu þeir allir.

Loki kvað:

6.
"Pyrstr ek kom
þessar hallar til,
Loftr, um langan veg
ásu at biðja,
at mér einn gefi
mæran drykk mjaðar.

7.
Hví þegið ér svá,
þrungin goð,
at þér mæla né meguð?
Sessa ok staði
velið mér sumbli at
eða heitið mik heðan."

Bragi kvað:

8.
"Sessa ok staði
velja þér sumbli at
æsir aldregi,
því at æsir vitu,
hveim þeir alda skulu
gambansumbl of geta."

Loki kvað:

9.

"Mantu þat, Óðinn,
er vit í árdaga
blendum blóði saman?
Ölvi bergja
lézktu eigi mundu,
nema okkr væri báðum
borit."

Óðinn kvað:

10.

"Rístu þá, Viðarr,
ok lát ulfs föður
sitja sumbli at,
síðr oss Loki
kveði lastastöfum
Ægis höllu í."

Þá stóð Viðarr upp ok
skenkði Loka. En áðr hann
drykki, kvaddi hann ásuna:

11.

"Heilir æsir,
heilar ásynjur

ok öll ginnheilög goð -
nema sá einn áss
er innar sitr,
Bragi, bekkjum á."

Bragi kvað:

12.

"Mar ok mæki
gef ek þér míns féar,
ok bætir þér svá baugi
Bragi,
síðr þú ásum
öfund of gjaldir,
grem þú eigi goð at þér."

Loki kvað:

13.

"Jós ok armbauga
mundu æ vera
beggja vanr, Bragi;
ása ok alfa,
er hér inni eru,
þú ert við víg varastr
ok skjarrastr við skot."

Ægis höllu í."

Bragi kvað:

14.

"Veit ek, ef fyr útan værak,
svá sem fyr innan emk,
Ægis höll of kominn,
höfuð þitt
bæra ek í hendi mér;
lykak þér þat fyr lygi."

Loki kvað:

17.

"Þegi þú, lðunn,
þik kveð ek allra kvenna
vergjarnasta vera,
síztu arma þína
lagðir ítrpvegna
um þinn bróðurbana."

Loki kvað:

15.

"Snjallr ertu í sessi,
skal-at-tu svá gera,
Bragi bekkskrautuðr;
vega þú gakk,
ef þú vreiðr séir;
hyggsk vætr hvatr fyrir."

lðunn kvað:

18.

"Loka ek kveðk-a
lastastöfum
Ægis höllu í:
Braga ek kyrri
bjórreifan;
vil-k-at ek, at it vreiðir
vegizk."

lðunn kvað:

16.

"Bið ek þik, Bragi,
barna sífjar duga
ok allra óskmaga,
at þú Loka
kveðir-a lastastöfum

Gefjun kvað:

19.

"Hví it æsir tveir
skuluð inni hér
sáryrðum sakask?
Loftki þat veit,

at hann leikinn er
ok hann fjörg öll fía."

Loki kvað:

20.

"Þegi þú, Gefjun,
þess mun ek nú geta,
er þik glapði at geði
sveinn inn hvíti,
er þér sigli gaf
ok þú lagðir lær yfir."

Óðinn kvað:

21.

"Ærr ertu, Loki,
ok örviti,
er þú fær þér Gefjun at
gremi,
því at aldar örlög
hygg ek, at hon öll of viti
jafngörla sem ek."

Loki kvað:

22.

"Þegi þú, Óðinn,
þú kunnir aldregi
deila víg með verum;

oft þú gaft,
þeim er þú gefa skyldir-a,
inum slævurum sigr."

Óðinn kvað:

23.

"Veiztu, ef ek gaf,
þeim er ek gefa né skylda,
inum slævurum, sigr,
átta vetr
vartu fyr jörð neðan,
kýr mólkandi ok kona,
ok hefr þú þar börn borit,
ok hugða ek þat args aðal."

Loki kvað:

24.

"En þik síða kóðu
Sámseyu í,
ok draptu á vétt sem vödur;
vitka líki
fórtu verþjóð yfir,
ok hugða ek þat args aðal."

Frigg kvað:

25.

"Örlögum ykkrum

skylið aldregi
segja seggjum frá,
hvat it æsir tveir
drýgðuð í árdaga;
firrisk æ forn rök firar."

Loki kvað:

26.
"Þegi þú, Frigg,
þú ert Fjörgyns mæð
ok hefr æ vergjörn verit,
er þá Véa ok Vilja
léztu þér, Viðris kvæn,
báða i baðm of tekit."

Frigg kvað:

27.
"Veiztu, ef ek inni ættak
Ægis höllum i
Baldri líkan bur,
út þú né kvæmir
frá ása sonum,
ok væri þá at þér vreiðum
vegit."

Loki kvað:

28.
"Enn vill þú, Frigg,
at ek fleiri telja
mína meinstafi:
ek því réð,
er þú ríða sér-at
síðan Baldr at sölum."

Freyja kvað:

29.
"Ærr ertu, Loki,
er þú yðra telr
ljóta leiðstafi;
örlög Frigg,
hygg ek, at öll viti,
þótt hon sjalfgi segi."

Loki kvað:

30.
"Þegi þú, Freyja,
þik kann ek fullgörva,
er-a þér vamma vant:
ása ok alfa,
er hér inni eru,
hverr hefir þinn hór verit."

Freyja kvað:

31.

"Flá er þér tunga,
hygg ek, at þér fremr myni
ógótt of gala;
reiðir ro þér æsir
ok ásynjur,
hryggr muntu heim fara."

Loki kvað:

32.

"Þegi þú, Freyja,
þú ert fordæða
ok meini blandin mjök,
síz þik at bræðr þínum
stóðu blíð regin
ok myndir þú þá, Freyja,
frata."

Njörðr kvað:

33.

"Þat er vólítit,
þótt sér varðir
vers fáir, hós eða hvárs;
hitt er undr, er áss ragr
er hér inn of kominn
ok hefir sá börn of borit."

Loki kvað:

34.

"Þegi þú, Njörðr,
þú vart austr heðan
gíls of sendr at goðum;
Hymis meyjjar
höfðu þik at hlandtrogi
ok þér i munn migu."

Njörðr kvað:

35.

"Sú erumk líkn,
er ek vark langt heðan
gísl of sendr at goðum,
þá ek mög gat,
þann er mangi fíár,
ok þykkir sá ása jaðarr."

Loki kvað:

36.

"Hættu nú, Njörðr,
haf þú á hófi þik,
munk-a ek því leyna lengr:
við systur þinni
gaztu slíkan mög,

ok er-a þó vánu verr."

er í böndum skal
bíða ragnarökrs."

Týr kvað:

Loki kvað:

37.

"Freyr er beztr
allra ballriða
ása görðum í;
mey hann né grætir
né manns konu
ok leysir ór höftum hvern."

40.

"Þegi þú, Týr,
þat varð þinni konu,
at hon átti mög við mér;
öln né penning
hafðir þú þess aldregi
vanréttis, vesall."

Loki kvað:

Freyr kvað:

38.

"Þegi þú, Týr,
þú kunnir aldregi
bera tilt með tveim;
handar innar hægri
mun ek hinnar geta,
er þér sleit Fenrir frá."

41.

"Ulfr sé ek liggja
árósi fyrir,
unz rjúfask regin;
því mundu næst,
nema þú nú þegir,
bundinn, bölvasmiðr."

Týr kvað:

Loki kvað:

39.

"Handar em ek vanr,
en þú hróðrsvitnis,
böl er beggja þrá;
ulfgi hefir ok vel,

42.

"Gulli keypta
léztu Gymis dóttur
ok seldir þitt svá sverð;
en er Múspells synir

ríða Myrkvið yfir,
veizt-a þú þá, vesall, hvé
þú vegr."

goð öll ok gumar;
því em ek hér hróðugr,
at drekka Hrofts megir
allir öl saman."

Byggvir kvað:

43.
"Veiztu, ef ek eðli ættak
sem Ingunar-Freyr
ok svá sælligt setr,
mergi smæra
mölða ek þá meinkráku
ok lemða alla í liðu."

Loki kvað:

46.
"Þegi þú, Byggvir,
þú kunnir aldregi
deila með mönnum mat,
ok þik í flets strái
finna né máttu,
þá er vágu verar."

Loki kvað:

44.
"Hvat er þat it litla
er ek þat löggra sék
ok snapvíst snapir?
At eyrum Freys
mundu æ vera
ok und kvernum klaka."

Heimdallr kvað:

47.
"Ölr ertu, Loki,
svá at þú ert örviti,
- hví né lezk-a-ðu, Loki? -
því at ofdrykkja
veldr alda hveim,
er sína mælgj né man-at."

Byggvir kvað:

45.
"Byggvir ek heiti,
en mik bráðan kveða

Loki kvað:

48.
"Þegi þú, Heimdallr,

þér var í árdaga
it ljóta líf of lagit;
örngu baki
þú munt æ vera
ok vaka vörðr goða."

Skaði kvað:

49.
"Létt er þér, Loki;
mun-at-tu lengi svá
leika lausum hala,
því at þik á hjörvi
skulu ins hrímkalda magar
görnum binda goð."

Loki kvað:

50.
"Veiztu, ef mik á hjörvi
skulu ins hrímkalda magar
görnum binda goð,
fyrstr ok efstr
var ek at fjörlagi,
þars vér á Þjaza þrifum."

Skaði kvað:

51.
"Veiztu, ef fyrstr ok efstr
vartu at fjörlagi,
þá er ér á Þjaza þrifuð,
frá mínum véum
ok vöngum skulu
þér æ köld ráð koma."

Loki kvað:

52.
"Léttari í málum
vartu við Laufeyjar son,
þá er þú létz mér á beð
þinn boðit;
getit verðr oss slíks,
ef vér görva skulum
telja vömmín vár."

þá gekk Sif fram ok byrлаði
Loka í hrímkálki mjöð ok
mælti:

53.
"Heill ver þú nú, Loki,
ok tak við hrímkálki
fullum forns mjaðar,
heldr þú hana eina

látir með ása sonum
vammalausa vera."

Hann tók við horni ok drakk
af:

54.

"Ein þú værir,
ef þú svá værir,
vör ok gröm at veri;
einn ek veit,
svá at ek vita þykkjumk,
hór ok af Hlórriða,
ok var þat sá inn lævísi
Loki."

Beyla kvað:

55.

"Fjöll öll skjalfa;
hygg ek á för vera
heiman Hlórriða;
han ræðr ró,
þeim er rægir hér
goð öll ok guma."

Loki kvað:

56.

"Þegi þú, Beyla,
þú ert Byggvis kvæn
ok meini blandinn mjök,
ókynjan meira
kom-a með ása sonum;
öll ertu, deigja, dritin."

Þá kom Þórr at ok kvað:

57.

"Þegi þú, rög vættr,
þér skal minn þrúðhamarr,
Mjöllnir, mál fyrnema;
herðaklett
drep ek þér halsi af,
ok verðr þá þínu fjörvi of
farit."

Loki kvað:

58.

"Jarðar burr
er hér nú inn kominn,
hví þrasir þú svá, Þórr?
En þá þorir þú ekki,

er þú skalt við ulfinn vega,
ok svelgr hann allan
Sigföður."

Pórr kvað:

59.
"Þegi þú, rög vættr,
þér skal minn þrúðhamarr,
Mjöllnir, mál fyrnema;
upp ek þér verp
ok á austrvega,
síðan þik manngi sér."

Loki kvað:

60.
"Austrförum þínum
skaltu aldregi
segja seggjum frá,
síz í hanska þumlungi
hnúkðir þú einheri,
ok þóttisk-a þú þá Pórr
vera."

Pórr kvað:

61.
"Þegi þú, rög vættr,
þér skal minn þrúðhamarr,
Mjöllnir, mál fyrnema;
hendi inni hægri
drep ek þik Hrungnis bana,
svá at þér brotnar beina
hvat."

Loki kvað:

62.
"Lifa ætla ek mér
langan aldr,
þóttú hætir hamri mér;
skarpar álar
þóttu þér Skrýmis vera,
ok máttir-a þú þá nesti ná,
ok svalzt þú þá hungri
heill."

Pórr kvað:

63.
"Þegi þú, rög vættr,
þér skal minn þrúðhamarr,
Mjöllnir, mál fyrnema;
Hrungnis bani
mun þér í hel koma
fyr nágrindr neðan."

Loki kvað:

64.

"Kvað ek fyr ásum,
kvað ek fyr ása sonum,
þats mik hvatti hugr,
en fyr þér einum
mun ek út ganga,
því at ek veit, at þú vegr.

65.

Öl gerðir þú, Ægir,
en þú aldri munt
síðan sumbl of gera;
eiga þín öll,
er hér inni er,
leiki yfir logi,
ok brenni þér á baki."

En eftir þetta falst Loki í Fránangrsforsí í lax líki. Þar tóku æsir hann. Hann var bundinn með þörmum sonar síns, Vála, en Narfi, sonr hans, varð at vargi. Skaði tók eitrom ok festi upp yfir annlit Loka. Draup þar ór eitr. Sigyn, kona Loka, sat þar ok helt munnlaug undir eitrið. En er munnlaugin var full, bar hon út eitrið, en meðan draup eitrit á Loka. Þá kippðist hann svá hart við, at þaðan af skalf jörð öll. Þat eru nú kallaðir landsskjálfta